

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Archwilio Partneriaethau
Dyddiad y Cyfarfod:	24 Tachwedd 2016
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Aelod Arweiniol Gofal Cymdeithasol (Gwasanaethau Oedolion a Phlant) / Pennaeth Gwasanaethau Cefnogaeth Gymunedol
Awdur yr Adroddiad:	Rheolwr Gwasanaeth (Gogledd yr ardal leol) / Rheolwr Gwasanaeth: Datblygu Strategol
Teitl:	Strategaeth ar gyfer Cefnogi Annibyniaeth yn Sir Ddinbych

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â 'Cefnogi Annibyniaeth yn Sir Ddinbych', sef strategaeth y Cyngor ar gyfer galluogi dinasyddion Sir Ddinbych i gynnal eu hannibyniaeth a'u lles yn eu cartrefi eu hunain. Mae angen cryfhau ein dull gweithredu corfforaethol yn y cyswllt hwn oherwydd:

- heriau demograffig ac ariannol;
- newid yn y galw gan ddinasyddion sydd am aros mor annibynnol â phosibl am gyhyd â phosibl yn eu cartrefi eu hunain;
- disgwyliadau'r cyhoedd o fwy o lais a rheolaeth dros y modd y maent yn cael eu cefnogi i gyflawni eu canlyniadau lles personol; ac,
- yr angen i gydymffurfio o fewn gofynion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

I ddarparu gwybodaeth am strategaeth Cefnogi Annibyniaeth yn Sir Ddinbych a'r gwahanol fentrau sydd wedi'u datblygu mewn perthynas â hyn er mwyn i Aelodau roi sylwadau arno ac i gydnabod pwysigrwydd ei weithredu ar sail gorfforaethol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod yr Aelodau yn:

- 3.1 rhoi adborth ar y mentrau sydd ar waith i gefnogi'r strategaeth; a
- 3.2 cefnogi dull corfforaethol i ddiwallu anghenion dinasyddion y gallai fod angen cymorth arnynt, gan atal yr angen am ymyrraeth statudol yn eu bywydau.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Mae deddf newydd Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn gofyn bod yr Awdurdod Lleol yn cefnogi pobl i fod yn annibynnol ac yn iach. Bydd gwasanaethau'n anelu fwyfwy at hyrwyddo atal anghenion unigolion rhag cynyddu a sicrhau bod ganddynt reolaeth i geisio'r help cywir ar yr adeg gywir.
- 4.2 Er mwyn rhoi agweddau atal y Ddeddf ar waith yn effeithiol, mae angen strategaeth glir sy'n nodi ein dull corfforaethol i gefnogi annibyniaeth. Mae'r fersiwn diweddaraf o'r ddogfen hon ynghlwm (Atodiad 1).

- 4.3 Fel rhan o'r strategaeth hon, mae nifer o fentrau wedi cael eu datblygu a'u gweithredu er mwyn oedi neu atal yr angen am ymyriadau statudol. Maent yn cynnwys;
- Gwasanaeth Pwynt Mynediad Sengl
 - 'Pwyntiau Siarad'
 - Gweithio gydag unigolion mewn ffyrdd gwahanol fel bod llawer mwy o bwyslais ar adnabod eu hasedau personol ac adnoddau teulu a chymuned a allai helpu eu hiechyd a'u lles
 - Newid y ffordd y darperir gwasanaethau yn draddodiadol gyda Chyllideb Cymorth, pan fo hyn yn briodol
 - Comisiynu mathau newydd o wasanaethau o'r trydydd sector i gefnogi ein strategaeth
 - Ymagwedd gorfforaethol gryfach
 - Gweithredu ein Cynllun Heneiddio'n Dda
- 4.4 Mewn perthynas â'r trydydd sector, rydym wedi datblygu strategaeth benodol sy'n ei gwneud yn glir i fudiadau trydydd sector mai dim ond gan y Gwasanaethau Cymorth Cymunedol y gellir darparu arian os ydynt yn gwneud cyfraniad effeithiol at ein strategaeth Cefnogi Annibyniaeth yn Sir Ddinbych ac agweddau atal y Ddeddf.
- 4.5 Rydym hefyd bellach yn ariannu mathau newydd o wasanaethau, megis Prosiect Community Navigator ac Y Waen.
- 4.5.1 Yn ystod 2015/16 buom yn gweithio gyda phartneriaid yn y trydydd sector i dreialu dull newydd sy'n canolbwyntio ar y gymuned i gefnogi pobl yn eu cymunedau. Gan weithio'n agos gyda Thimau Clwstwr Gwasanaethau Cymorth Cymunedol o fewn 'Pwyntiau Siarad', pwrpas prosiect Community Navigator yw cynorthwyo unigolion i adnabod pa gymorth a allai fod ar gael yn y gymuned i gefnogi eu hiechyd a'u lles. Mae cyngor a gwybodaeth bellach ar gael mewn ystod o leoliadau cymunedol - mewn partneriaeth ag Age Connects a'r Groes Goch Brydeinig, ac yr ydym yn nodi ar gam llawer cynharach sut y gellir cefnogi iechyd a lles cyffredinol pobl. Mae'r fenter hon wedi profi'n llwyddiannus iawn ac, yn dilyn prosiect peilot, rydym bellach wedi sicrhau arian Cronfa Gofal Canolraddol i ehangu'r prosiect.
- 4.5.2 Rydym yn cydnabod y gall prosiectau cymunedol bach yn aml wneud gwahaniaeth sylweddol i gefnogi iechyd a lles pobl. O ystyried hyn, rydym bellach yn gwneud cyfraniad ariannol i Ganolfan Allgymorth Y Waen ger Llanelwy. Mae hyn yn darparu gweithgareddau dydd i nifer o bobl hŷn drwy gyfrwng y Gymraeg a'r llynedd cafwyd ymweliad gan Sarah Rochira, Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, a ddaeth i'r casgliad; "mae'r cymorth a ddarperir yn y ganolfan yn cyd-fynd yn dda â'r ddyletswydd newydd a osodir ar Awdurdodau Lleol mewn perthynas â'r rhaglen atal".
- 4.6 Er mwyn rhoi'r strategaeth Cefnogi Annibyniaeth yn Sir Ddinbych ar waith yn effeithiol, mae'n hanfodol cael dull corfforaethol cryf. Felly, mae'r Strategaeth yn gwneud cysylltiadau clir â'r Cynllun Lles. Fodd bynnag, gan symud ymlaen, mae angen cryfhau'r ffordd y gall adrannau unigol y Cyngor Sir gyfrannu at y strategaeth hon.
- 4.7 Mewn perthynas â Phobl Hŷn, mae angen hefyd am ymagwedd partneriaeth effeithiol i weithredu ein Cynllun Heneiddio'n Dda (gweler Atodiad 2). Mae hyn yn nodi camau gweithredu allweddol mewn perthynas â'r pum thema:
- Cymunedau sy'n Gyfeillgar i Oed.
 - Cymunedau Cefnogi Pobl â Dementia.
 - Atal Cwmpadau

- Unigrwydd ac Arwahanrwydd Cymdeithasol.
- Cyfleoedd ar gyfer cyflogaeth, dysgu a sgiliau newydd.

Caiff y Cynllun hwn ar waith ei oruchwylio gan y Grŵp Cyfeirio Pobl Hŷn, sy'n cynnwys nifer o sefydliadau partner.

- 4.8 Mae Pwynt Mynediad Sengl yn Sir Ddinbych bellach yn cynnig gwybodaeth, cyngor a chymorth pan fydd rhywun yn cysylltu â ni am help.
- 4.9 Mae'r Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn datblygu 'Pwyntiau Siarad' ymhellach i annog pobl i ddod allan o'u cartrefi eu hunain, lle y bo'n bosibl, i gymryd y cyfle i gwrdd â staff iechyd a gofal cymdeithasol o bob sefydliad partner. Yn ogystal, gallant gwrdd â phobl eraill, gan weithredu fel cefnogwyr cyfoedion o'u cymuned eu hunain a siarad â nhw am y canlyniadau lles y maent yn dymuno ar gyfer eu hunain neu eraill. Erbyn hyn mae Pwyntiau Siarad rheolaidd ym Mhrestatyn, Y Rhyl, Dinbych, Rhuthun, Llangollen a Chorwen, ac maent i gyd yn darparu lleoliadau cyfleus, priodol a chroesawgar. Mae'r gwaith hwn yn cael ei gefnogi gan y 3ydd Sector drwy Community Navigators.
- 4.10 Pan fydd pobl yn cwrdd â swyddogion, mae gennym bellach wahanol fath o sgwrs, sy'n nodi'r hyn sy'n bwysig i unigolion a chanolbwyntio ar y cyfrifoldeb ar y cyd i unigolion a'r awdurdod lleol, er mwyn diwallu anghenion a sicrhau canlyniadau. Yn y cyd-destun hwn, mae angen ond yn gymwys os ellir ei ddiwallu drwy Gynllun Gofal a Chefnogaeth a reolir gan yr awdurdod lleol, **ac** ni ellir ei ddiwallu mewn unrhyw ffordd arall, gan gynnwys y gallu i unigolion ddefnyddio eu hadnoddau personol, gan gynnwys cyllid, eu teulu a rhwydweithiau cymdeithasol a gwasanaethau / gweithgareddau hygyrch sydd ar gael o fewn eu cymuned, gyda chefnogaeth gan yr Awdurdod Lleol i wneud hynny os oes angen. (Gweler Atodiad 3 - Yr Olwyn Adnoddau).

Mae taflen ar gyfer dinasyddion yn esbonio'r dull newydd bellach ar gael. (Gweler Atodiad 4)

- 4.11 Mae CSS yn y broses o foderneiddio'r ffordd y mae gofal a chefnogaeth yn cael ei reoli yn ariannol er mwyn cefnogi annibyniaeth. Cyllideb Cefnogaeth yw swm o arian a nodir a gaiff ei ddyrannu i fodloni'r canlyniadau hynny y gellir eu bodloni'n unig gan yr awdurdod lleol, a thrwy hynny bydd gan yr unigolyn reolaeth lawn o brynu ei ofal a'i gefnogaeth ei hun, a phenderfynu sut y darperir gwasanaethau i ddiwallu ei anghenion. Mae Sir Ddinbych yn archwilio:

- Cyllidebau hunan-reoli (a elwir yn Taliad Uniongyrchol mewn Deddfwriaeth) ymhellach
- Cyllidebau a weinyddir gan ddarparwr am y tro cyntaf
- Cyllidebau a reolir gan yr Awdurdod Lleol am y tro cyntaf

Bydd hyn yn gofyn am weithio'n agos gyda darparwyr, ffyrdd gwahanol o feddwl ar gyfer staff a dinasyddion a newidiadau i systemau ariannol. Mae sesiynau hyfforddi ar gyfer staff wedi cael eu cyflwyno drwy fis Medi a mis Hydref ac mae 'Melin Drafol Cyllideb Cymorth' yn dechrau ym mis Tachwedd 16 a fydd yn canolbwyntio ar y newidiadau i ymarfer.

- 4.12 Mae swyddogion yn gweithio ar draws gwasanaethau a sefydliadau fel bod dealltwriaeth am y dull newydd hwn o annibyniaeth, e.e.:

- Caiff gweithdrefnau ar draws gwasanaethau eu datblygu ar gyfer addasiadau tai gyda Thai a'r Amgylchedd Adeiledig
- Mae protocol yn cael ei ddatblygu gyda Phrifyrdd ynghylch pryd bydd yr Awdurdod Lleol yn darparu arian ar gyfer cyrbau isel.
- Mae trafodaethau gyda Darparwyr y Sector Annibynnol am yr angen i weithio i gynlluniau gofal a chymorth sy'n seiliedig ar ganlyniadau yn cael eu cynnal.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae Cefnogi Annibyniaeth yn Sir Ddinbych yn cael effaith glir ar y flaenoriaeth gorfforaethol i sicrhau bod pobl diamddiffyn yn cael eu hamddiffyn ac yn gallu byw mor annibynnol â phosibl. Fodd bynnag, drwy weithio'n gorfforaethol, mae yna hefyd effaith a nodir ar flaenoriaethau eraill, gan gynnwys sicrhau mynediad at dai o ansawdd da a moderneiddio'r cyngor i sicrhau arbedion a gwella gwasanaethau ar gyfer ein cwsmeriaid.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae'r holl gostau sy'n gysylltiedig â'r adroddiad hwn yn cael eu cynnwys yng nghyllidebau'r Cyngor. Caiff yr effeithiau ar wasanaethau eraill eu hamlygu yn yr adroddiad.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Prif gasgliad yr Asesiad o Effaith ar Les yw y dylai gweithrediad effeithiol y strategaeth hon wneud cyfraniad mawr at les pobl Sir Ddinbych, yn enwedig yr unigolion hynny, a oedd yn y gorffennol, wedi bod mewn angen am wasanaethau statudol. Mae'r strategaeth yn cyd-fynd yn agos ag agweddau atal Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ac mae'r Asesiad o Effaith hefyd yn dangos ei fod yn cefnogi egwyddorion ac amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae copi o'r Asesiad o Effaith ar Les yn amgaeedig yn Atodiad 5

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Mae Aelodau Etholedig wedi cael gwybod am Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) wrth iddo gael ei ddeddfu. Mae grwpiau defnyddwyr ac eiriolaeth a darparwyr y Sector annibynnol a'r 3ydd Sector wedi bod yn rhan o ddatblygiadau mwy manwl.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r Cyngor wedi cydnabod yr angen i ariannu pwysau costau ychwanegol yn y sector gofal fel rhan o'i gynlluniau cyllideb. Fodd bynnag, mae'r pwysau yn sylweddol a chynyddol yn y tymor canolig. Dros amser, bydd y Strategaeth ar gyfer Cefnogi Annibyniaeth a mentrau oddi mewn iddo yn newid y ffordd y mae'r Cyngor yn cyflawni rhai o'i ddyletswyddau. Bydd Cyllid yn cefnogi datblygiad y mentrau newydd diddorol hyn ac yn monitro'r effaith ariannol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn wneud i'w lleihau?

Y risg i'r Cyngor yw na fydd y gost o ddarparu gofal a chymorth yn fforddiadwy, ac felly yn gofyn am doriadau i faint o ofal a chefnogaeth y mae pobl yn ei gael. Nod y strategaeth yw lliniaru yn erbyn y risg hon drwy sicrhau bod pobl yn datblygu gwydnwch a sgiliau wrth reoli eu hanghenion eu hunain tra hefyd yn sicrhau eu bod yn gysylltiedig â'u cymunedau i leihau'r risg o arwahanrwydd cymdeithasol.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae Adran 7.4.1 o Gyfansoddiad y Cyngor yn amlinellu pŵer Archwilio o ran datblygu ac adolygu polisi.

Swyddog Cyswllt: Rheolwr Gwasanaeth: Datblygu Strategol Ffôn: 01824 706632